

BIBLIOTECA ITALIANA

Colecție coordonată

de

SMARANDA
BRATU ELIAN

NUCCIO ORDINE

Carte editată cu sprijinul
MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE
AL REPUBLICII ITALIENE

Libro stampato con il contributo del
MINISTERO DEGLI AFFARI ESTERI
DELLA REPUBBLICA ITALIANA

DINO CAMPANA

CÂNTURI ORFICE

Traducere, cronologie, note și îngrijirea ediției
AURORA FIRȚA-MARIN

Cu o prefață de
FIORENZA CERAGIOLI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Real

Dino Campana
Canti Orfici
Rizzoli, Milano, 1989

© HUMANITAS, 2017, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Campana, Dino
Cânturi orifice / Dino Campana; trad., cronologie,
note și îngrijirea ed.: Aurora Firța-Marin; cu o pref. de
Fiorenza Ceragioli. – București: Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5851-7
I. Firța-Marin, Aurora (trad.; note; ed.)
II. Ceragioli, Fiorenza (pref.)
821.131.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311 23 30

CÂNTURI ORFICE

(Die Tragödie des letzten Germanen in Italien)¹

Autorul i le dedică
lui Wilhelm al II-lea, împăratul Germanilor

Le mulțumesc domnilor subscriitori, prietenilor
care m-au încurajat, ca și, *last not least*, conștiincio-
sului, curajosului, răbdătorului tipograf dl Bruno
Ravagli.

Dino Campana

NOAPTEA

I NOAPTEA

1. Îmi amintesc un oraș bătrân, roșu de ziduri și cu turnuri, ars de Augustul torid pe câmpia fără margini, cu răcoarea îndepărtată a dealurilor verzi și molatice în fundal. Arcele podurilor nesfârșit de goale pe râul împotmolit în firave bălți plumburii: siluete negre de țișani mișcându-se tăcute pe mal: în depărtare, printre sclipiri de stu-făriș, îndepărtate forme goale de adolescente și silueta și barba iudaică a unui bătrân: și deodată, din mijlocul apei moarte, țișăncile și un cântec, din mlaștina afonă un vaiet primordial, monoton și iritant: și curgerea timpului s-a întrerupt.

*

* *

2. Pe negândite mi-am înălțat privirea spre turnul barbar ce străjuia drumul nespus de lung cu platani. Deasupra tăcerii acum adânci își retrăia legenda îndepărtată și sălbatică: în vreme ce prin viziuni îndepărtate, prin senzații întunecate și violente, alt mit, la fel de mistic și sălbatic, îmi revenea la răstimpuri în minte. Acolo, departe, își târăseră molatic lungile rochii spre strălucirea diafană a ușii femeile străzii, cele de demult: câmpia amorțea atunci

în țesătura de canale: copile cu pieptănături ușoare și cu profiluri de medalie dispăreau la răstimpuri în mici șarete după cotiturile verzi. Dangățul argintiu al unui clopot blând prin depărtare: Seara: în bisericuța singuratică, în umbra bolților umile, eu o strângeam pe Ea, cu carnea trandafirie și ochi aprinși sfioși: ani și ani și ani se contopeau în dulceața triumfătoare a amintirii.

*

* *

3. Pe negândite cel ce fusesem lua drumul turnului barbar, mitic străjuitor al viselor din adolescență. Urca în liniștea străduțelor străvechi, de-a lungul zidurilor de biserici și de mănăstiri: nu i se-auzea zgomotul pașilor. O piațetă pustie, cocioabe coșcovite, ferestre mute: într-o parte, ca-ntr-o străfulgerare, imens turnul cu opt laturi roșu de nepătruns arid. O fântână de secol șaisprezece tăcea secată, piatra crăpată în mijlocul inscripției latinești. Se deschidea o stradă pietruită și pustie spre oraș.

*

* *

4. Îl zgudui o ușă ce se deschise larg. Niște bătrâni, siluete cocârjate, osoase și mute, se înghesuiau împingându-se și împungându-se cu coatele, cumpliți în lumina crudă. În fața chipului bărbos al unui călugăr ce se ivea din deschizătura unei uși se opreau cu plecăciuni umile, îngrijorate, se târau mai departe murmurând, ridicându-se încet încet, târându-și unul după altul umbrele pe lângă zidurile roșietice și scorjite, toți asemeni umbrei. O femeie cu pas legănat și râs înconștient se alătura și închi-dea alaiul.

*

* *

5. Își târau umbrele de-a lungul zidurilor roșietice și sco-rojite: el îi urma, mecanic. Îi adresă femeii un cuvânt care pică în tăcerea amiezii: un bătrân se întoarse să-l privească cu o privire absurdă, sticloasă și goală. Iar femeia surâdea mereu, cu un surâs molatic, în văpaia amiezii, tâmpă și singură în lumina catastrofală.

*

* *

6. N-am știut niciodată cum, înaintând de-a lungul canalelor toropite, mi-am revăzut umbra care, din adânc, rânjea spre mine cu dispreț. M-a însoțit pe străzi urât mirositoare unde femeile cântau în căldură. La marginea câmpului, o ușă purtând urmele adânci ale bățăilor, păzită de o tânără femeie în capot roz, palidă și grasă, o atrase: am intrat. O matroană antică și opulentă, cu profil de berbec, cu părul negru răsucit firesc pe capul statuar împodobit barbar cu ochi apoși ca nestemate negre cu fațete stranii, ședea însuflețită de porniri grațioase infantile ce renășteau odată cu speranța, când trăgea dintr-un pachet de cărți lungi și unsuroase procesiuni ciudate de regine fără vlagă regi valeți arme și cavaleri². Am salutat și un glas senin, adânc și melodramatic mi-a răspuns, adresându-mi și un surâs grațios ce-i încrețea tot chipul. Am deslușit în umbră slujnica ce dormea cu gura întredeschisă, horcăind într-un somn greu, pe jumătate gol trupul de chihlimbar, frumos și suplu. M-am așezat încet.

*

* *

7. Lungul șir al iubirilor sale se depăna monoton pe la urechile mele. Portrete de familie străvechi erau împărășiate

pe masa unsuroasă. Silueta sprintenă a femeii cu piele de chihlimbar întinsă pe pat asculta curioasă, sprijinită pe coate ca un Sfinx: afară grădinile nespuse de verzi printre zidurile roșcate: doar noi trei vii în liniștea amiezii.

*

* *

8. Între timp coborâse asfințitul și învăluia cu aurul său locul tulburat de amintiri și părea că-l sfințește. Treptat vocea Codoașei se îmblânzise, iar capul ei de preoteasă orientală se abandona în gesturi languroase. Vraja serii, dulce prietenă a criminalului, era mijlocitoarea sufetelor noastre întunecate și fastul ei promitea înălțări spre o tainică împărăție. Iar preoteasa plăcerilor sterpe, slujnica neștiutoare și lacomă și poetul se priveau, suflete sterpe căutând fără s-o știe rostul propriilor vieți. Iar seara cobora ca o solie de aur a înfiorărilor răcoroase ale nopții.

*

* *

9. Veni noaptea și cucerirea slujnicei se înfăptui. Trupul ei de chihlimbar, gura flămândă, părul ei negru, aspru, la răstimpuri revelația din ochii ei îngroziți de voluptate împletiră o aventură fantastică. În vreme ce tot mai blândă, încă domnea în depărtare, aproape stinsă, amintirea Ei, a matroanei ademenitoare, încă regină cu profilul său clasic printre marile ei surori din amintire; după ce Michelangelo îi frânsese genunchii obosiți de drum celei³ care se frânge, se frânge și nu adastă, regină barbară, sub povara tuturor viselor omenеști, iar Dante auzise cum în țipătul Francescăi⁴ se stingea zbaterea siluetelor tainice

și violente ale reginelor antice barbare⁵, doborâte acolo pe malurile râurilor îndreptându-se istovite de luptă spre vărsare, în timp ce pe malurile lor se rânduiește iarăși pedeapsa eternă a iubirii. Iar slujnica, nevinovata Magdalenă, cu părul aspru și ochi strălucitori, își implora cu tresăriri corpul steril și auriu, crud și sălbatic, închis domol în neînsemnatul său mister. Lunga noapte plină de iluziile a nesfârșite închipuiri.

*

* *

10. La porțile de argint ale primelor aventuri se arătau închipuirile de odinioară, îmblânzite de o viață de iubiri, ca să mă apere și acum cu surâsul lor de o gingășie misterioasă, încântătoare. Se deschideau sălile ferecate, unde lumina se adâncește egală în oglinzi la infinit, pe când în lumina oglinzilor apăreau fantomele pline de făgăduințe ale curtezanelor, palide în poziția lor de sfîncși: și toate câte erau aride și gingașe, odată ofilită roza tinereții, răsăreau în priveliștea scheletică a lumii.

*

* *

11. În mirosul de artificii al serii de bălci, cu ultimele pocnete în văzduh, vedeam copilele străvechi din prima închipuire profilându-se la mijlocul podurilor aruncate dinspre oraș către periferie în serile verii toride: întoarse din profil, în timp ce dinspre margini se auzea zgomotul crescând, vestind limbile de foc ale lămpilor nerăbdătoare să străpungă atmosfera grea de lumini orgiastice: îmblânzite acum: gingașe și trandafirii pe cerul deja mort, un văl

făcându-le ușoare: așa cum Sfânta Marta, odată zdrobite instrumentele de pământ, odată stins în verzile peisaje cântecul pe care inima Sfintei Cecilia⁶ îl acordă mereu cu cerul latin, gingașă și trandafirie în apusul de odinioară, se odihnește în descendența eroică a marilor profiluri de femei romane. Amintiri cu țigănci, amintiri cu iubiri îndepărtate, amintiri cu sunete și lumini: oboseala din urma iubirilor, oboseala neașteptată pe patul unei cârciumi de departe, alt leagăn de iluzii, nesiguranță și regret: astfel toate câte erau aride și gingașe, odată ofilită roză tinereții, răsăreau în priveliștea scheletică a lumii.

*

* *

12. În seara cu focurile sărbătorii de vară, în lumina voluptuoasă și albă, pe când urechile noastre abia se odihneau în tăcere și ochii noștri erau obosiți de vârtejurile de foc, de stelele multicolore ce lăsaseră un miros de artificii, o nelămurită apăsare roșie în aer, iar mersul alături ne moleșise înflăcărându-ne în frumusețea noastră atât de diferită, ea brună și fină, cu chip și ochi nevinovați, odată pierdută strălucirea colierului de la gâtul dezgolit, pășea acum sacadat ținând cu stângăcie evantaiul. A fost atrasă de baracă: rochia ei albă cu șuvițe albastre fine s-a unduit în lumina difuză și eu i-am urmat paloarea ei pecetluită pe fruntea ei de bretonul noptatic al părului ei. Am intrat. Chipuri brune de autocrați⁷, înseninate de tinerețe și de sărbătoare, s-au întors spre noi, nespuse de limpezi, în lumină. Și am privit imaginile. Totul era spectral și ireal. Erau priveliști scheletice de orașe. Niște morți bizari priveau cerul în poziții țepe. O odalișcă din cauciuc respira încet și își rotea în jur ochii de idol.

Și mirosul înțepător de rumeguș care înăbușea pașii și șoaptele domnișoarelor din sat înmărmurite de acel mister. «Așa e Parisul? Uite Londra. Bătălia de la Muckden⁸». Noi priveam împrejur: părea târziu. Toate acele lucruri văzute prin ochii magnetici ai lentilelor în acea lumină ca prin vis! Nemișcată lângă mine o simțeam că se înstrăinează și se îndepărtează, în vreme ce farmecul i se adâncea sub bretonul noptatic al părului ei. S-a mișcat. Și eu am simțit cu o notă de amărăciune, repede alinată, că niciodată n-aveam să îi mai fiu aproape. Deci am urmat-o, așa cum urmărești un vis zadarnic pe care îl iubești: astfel ajunseserăm deodată departe unul de altul și străini după vacarmul sărbătorii, în fața priveliștii scheletice a lumii.

*

* *

13. Eram în umbra porticurilor picurată de stropi și stropi de lumină sângerie în ceața unei nopți de decembrie. Deodată s-a deschis o ușă într-o revărsare de lumină. Drept înaintea în spate trona pe revărsarea roșie a canapelei cotul sprijinind capul, stătea cu capul sprijinit pe cot o matroană, cu ochi negri vii, cu sâni enormi: alături o copilă ingenuncheată, delicată și chihlimbarie, cu părul retezat pe frunte, cu grație tinerească, cu picioarele netede și goale prin rochia strălucitoare: iar deasupra ei, deasupra matroanei gânditoare cu ochi tineri, o perdea, o perdea albă de dantelă, o perdea pe care parcă se perindau imagini, niște imagini deasupra ei, niște imagini candid deasupra ei gânditoare cu ochi tineri. Azvârlit în lumină din umbra porticurilor picurată de stropi și stropi de lumină sângerie eu fixam chinuit, uimit, grația simbolică și plină de făgăduință a acelei scene. Era târziu deja, rămaserăm

singuri și între noi se născu o intimitate liberă și matroana cu ochi tineri, așezată cu perdeaua mișcătoare de dantelă în fundal, vorbi. Viața ei era un lung șir de păcate: desfrâu. Dar un desfrâu pentru ea încă plin de curiozități de nedeslușit. „Femela îl ciugulea cu multe sărutări din dreapta: din dreapta de ce? Apoi porumbelul mascul rămânea deasupra, nemișcat?, zece minute, de ce?“ Întrebările rămăneau încă fără răspuns, atunci ea, îndemnată de dor, își amintea, își amintea îndelung trecutul. Până când conversația lăncezi, glasul se stinsese împrejur, misterul voluptății o învăluisse pe aceea care-l reevoca. Tulburat, cu lacrimi în ochi, eu, în fața perdelei albe de dantelă urmăream, urmăream încă albe închipuiri. Glasul se stinsese împrejur. Codoașa dispăruse. Glasul se stinsese. Simțisem negreșit trecerea ei cu o atingere tăcută mistuitoare. În fața perdelei șifonate de dantelă copila ședea încă pe genunchii de chihlimbar îndoți, îndoți cu eleganță de efeb.

*

* *

14. Faust era tânăr și frumos, avea păr ondulat. Femeile din Bologna semănau pe atunci cu medaliile siracuzane și linia ochilor lor era atât de perfectă încât își iubeau aparenta nemișcare contrastând armonios cu lungile şuvițele negre ondulate. Era ușor să le întâlnești seara, pe străzile întunecate (luna lumina străzile pe atunci) și Faust ridica privirea spre hornurile caselor care în lumina lunii păreau semne de întrebare și rămânea gânditor ascultând târșăitul pașilor lor ce se îndepărtau. Din vechea cârciumă ce-i aduna pe studenți, îi plăcea uneori să audă printre discuțiile potolite din iarna bologneză, friguroasă și cețoasă ca a lui, și dincolo de trosnetul buștenilor, dincolo

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
<i>Cronologia vieții și operei lui Dino Campana</i>	35
<i>Notă asupra ediției și traducerii</i>	43

CÂNTURI ORFICE

NOAPTEA

I. Noaptea	55
II. Călătoria și întoarcerea	65
III. Sfârșit	68

NOCTURNE

Himera	71
Grădină de toamnă (Florența)	72
Speranța (lângă torentul nocturn)	73
Vitriliul	74
Cântul întunericii	74
Seară de bălci	75
La petite promenade du poète	76

VERNA

Verna. (Jurnal)	81
II. Întoarcere	89
Imagini din călătorie și din munți	95
Călătorie la Montevideo	98
Fantezie despre un tablou de Ardengo Soffici	100
Florența (Uffizi)	101
Bate străbate	102

Florența	104
Faenza	106
Dualism (<i>Scrisoare deschisă pentru Manuelita Etchegarray</i>)	108
Vis din închisoare	111
Ziua unui neurastenic (Bologna)	112
Varia și fragmente	116
<i>Bărci legate la mal</i>	116
<i>Fragment (Florența)</i>	116
Pampas	117
Rusul	121
Plimbare cu tramvaiul în America și retur	125
Întâlnirea cu Regolo	128
Siroco (Bologna)	131
Apus mediteraneean	134
Piața Sarzano	136
Genova	138
VARIA	
Din Carnețelul Matacotta și din câteva foi volante	
Prospectus I	147
Prospectus II	147
Biologie	148
Versuri de demult. Sf. Petroniu. Bologna	149
[Dragă mami]	149
[Brună cu păr roșu]	150
Pentru Bino Binazzi – Toscanitate	150
Vorbe pe inserat	151
[Scrisoare pentru Artur Reghini]	152
Întinsă în trăsuri	152
Arabesc Olimpia	154
Cânt proletar italo-francez. Pentru Mario Novaro. Domodossola 1915	154
Din Caiet	
Timpul cel ticălos să mă înghită	158
Oscar Wilde la S. Miniato	159

Pentru un înger al lui Costa	160
Sonet perfid și înfocat	161
Poezie ușoară	162
Femeie genoveză	162
Guglielmina și Manfreda la balcon	163
Fiițele spânzuratului	164
Pentru o târfă cu ochi de fiară	166
Un fel de serenadă acră și falsă și melodramatică	167
Decor pentru o dramă	168
Une femme qui passe	170
Ah, poezie, poezie, poezie	171
Hai suflet viu al lumii	171
Ah, poezie, n-ai să mai revii	172
Versurile mele sunt minunate: cuiva	173
Pe stâncă omenirea-nflăcărată	174
Deasupra vieții când zbură zâmbind	174
De sus în jos pe panta abruptă	175
Din Carnețele, schițe și varii documente	
Dulcea Lombardie cu grădinile ei	176
Eu bietul trubadur de prin Paris	177
În spatele serii-ngerești	177
Pălăria în stil Rembrandt	178
Pilonii înfrumusețează râul	180
În peisajul cel mai nobil	180
Și într-o clipă	181
Te-am iubit în orașul unde pe-nsingurate	182
<i>Note</i>	183